

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Лига Андрій Іванович, 1978 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2002 році Донецький національний університет, за спеціальністю “Менеджмент організацій”, у 2010 році Державний вищий навчальний заклад “Донецький технічний університет”, за спеціальність “Державна служба”, аспірант 4-го року навчання, виконав акредитовану освітньо-наукову програму 081 Право.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом ПрАТ ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом від «03» лютого 2025 року № 11-о, від «31» березня 2025 року № 32-о, від «02» червня 2025 року № 70-о у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради:

- **Юлдашев Олексій Хашимович** - доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського та трудового права, Міжрегіональна Академія управління персоналом;

Рецензентів:

- **Швець Віктор Олександрович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри господарського та трудового права, Міжрегіональна Академія управління персоналом;

- **Андрейцев Владислав Володимирович** - кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права., Міжрегіональна Академія управління персоналом

Офіційних опонентів:

- **Полюхович Валерій Іванович** - доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу правової взаємодії бізнесу і держави, Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України;

- **Руденко Людмила Дмитрівна** - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки, Сумський державний університет

На засіданні «05» липня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Лизі Андрію Івановичу.

На підставі публічного захисту дисертації «Господарсько-правове забезпечення державної політики захисту прав споживачів», за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано на кафедрі господарського та трудового права, Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ.

Науковий керівник Білецька Людмила Миколаївна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри господарського та трудового права, Міжрегіональна Академія управління персоналом.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою, що повністю відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) та містить нові науково-обґрунтовані результати.

Здобувач має 13 наукових публікацій, з них 7 статей в наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 6— тез доповідей, обговорення на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах:

Статті у фахових наукових виданнях України:

1. Лига А.І. Стаття Генеза правового регулювання системи захисту прав споживачів України. Економіка та право. Київ. 2021. № 1 (60) С. 102-115. URL: <https://economiclaw.kiev.ua/index.php/economiclaw/article/view/1028/985>
2. Лига А. І. Розвиток екологічної системи в контексті раціоналізації моделей споживання та запобігання оманливій господарській практиці “greenwashing”. Прикарпатський юридичний вісник. Одеса. 2021. № 5(40). С. 36-48. URL: [http://piv.nuoua.od.ua/v5 2021/8.pdf](http://piv.nuoua.od.ua/v5%2021/8.pdf)
3. Лига А.І. Правові засади державної політики у сфері захисту прав споживачів. Юридичний науковий електронний журнал. Запоріжжя. 2023. № 8. С. 191-196. URL: [http://www.lsei.org.ua/8 2023/44.pdf](http://www.lsei.org.ua/8%2023/44.pdf)
4. Лига А.І. Принципи державної політики у сфері захисту прав споживачів та їх законодавче закріплення. Економіка. Фінанси. Право. Київ. 2023. № 8, С. 103-108. URL: <http://efp.in.ua/uk/journal-item/355>
5. Лига А.І. Новели законодавства про захист прав споживачів. Економіка. Фінанси. Право Київ. 2023. № 9, С. 86-95. URL: <http://efp.in.ua/uk/journal-item/356>
6. Олюха В.Г., Лига А.І. Господарсько-правові аспекти захисту прав споживачів Електронне наукове видання Аналітично-порівняльне правознавство. Ужгород.

7. Лига А.І. Обґрунтування напрямів підвищення ефективності економіко-правового забезпечення відкритості органів місцевого самоврядування як суб'єкта системи захисту прав споживачів. Юридичний науковий електронний журнал. Запоріжжя. 2024. № 8. С. 49-58. URL: <http://www.lsej.org.ua/82024/11.pdf>

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Lyga Andrey. Business self-regulation as a basic level of consumer dispute resolution International Conference on Relationship between public administration and business entities management Tallinn. March 26, 2021. URL: <https://conf.scnchub.com/index.php/RPABM/RPABM-2Q21/paper/view/159>
2. Лига А.І. Саморегулювання бізнесу у сфері захисту прав споживачів як основа забезпечення сталого розвитку України та долання «провалів (фіаско) ринку»: Просування поваги прав людини у сфері бізнесу в контексті імплементації Цілей сталого розвитку в Україні, зб. наук.-практич. матер., м. Київ 30 квітня 2020. Київ. 2020. С. 248.
3. Лига А.І. Потенціал застосування господарського права для створення ефективної системи захисту прав споживачів Другі наукові читання пам'яті академіка В.К. Мамутова (м. Київ, 3 липня 2020 р.). Київ. ДУІЕПД імені В.К. Мамутова ПАН України, 2020. С. 250-256. URL: <https://www.iepd.kiev.ua/wp-content/uploads/2020/07/Mamutov-2 Zbirka-03-07-2020.pdf>
4. Лига А.І. Проблеми екологізації господарського права: в контексті усунення оманливої господарської практики «greenwashing»: Треті наукові читання пам'яті академіка В.К. Мамутова. Київ-Ірпінь 20 липня 2021 року. Київ. 2021. С. 294.
5. Лига А.І. Вплив воєнних дій на державну споживчу політику в контексті євроінтеграційного розвитку України. До V Всеукраїнській науково-практичній конференції Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах окупації українських територій, (м. Кривий Ріг, 30 вересня 2021 р.) Кривий Ріг. Донецькій державний університет внутрішніх справ. 2021. Секція 4, С. 224-229. URL: <https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2023/07/zbimyktez konferencziyi 30 09 2022 proekt 31 10 22.pdf>
6. Лига А.І. Імплементація норм права Європейського Союзу з захисту прав споживачів в правове поле України. Науково-практична конференція Захист прав споживачів у контексті адаптації законодавства України до права Європейського Союзу, (м. Київ, 03 жовтня 2024 р.) м. Київ. Інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАН України. 2024. Секція 5, Адаптація законодавства України про захист прав споживачів до законодавства

Європейського Союзу.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

Юлдашев Олексій Хашимович - доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського та трудового права, Міжрегіональна Академія управління персоналом.

Швець Віктор Олександрович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри господарського та трудового права, Міжрегіональна Академія управління персоналом. Оцінка позитивна із зауваженнями.

Загалом теоретичні положення дисертації Ліга Андрія Івановича визначаються усіма позитивними характеристиками - актуальністю, науковою новизною, практичною значущістю, методологічною обґрунтованістю та когнітивною цінністю. Однак, слід звернути увагу на окремі дискусійні положення, що потребують додаткової аргументації авторки, а саме:

1. У вступі на сторінках 23-24 методологічний інструментарій роботи доцільно було б розширити за допомогою використання методу темпорального аналізу, тим більше, що за змістом у дисертації автор не один раз до нього прибігає.

2. Також, не можу не відмітити, подібну тенденцію і в частині результатів наведених в науковій новизні до дисертації. Адже і тут окремі наукові результати попри їх охоплення та розкриття у тексті дисертації, презентовані занадто стисло, так що за цим втрачається розуміння саме змісту результату. Так, наприклад, на сторінці 27 автор сповіщає наукову спільноту про вдосконалення положення з - доцільності досягнення всіх 17 цілей сталого розвитку через господарсько-правову систему захисту прав споживачів, втім у чому саме полягає вдосконалення цих положень, зі змісту це не випливає, не з'ясовується суть результату.

3. Попри, численні згадки Айтимонопольного Комітету України як важливого суб'єктів системи захисту прав споживачів, окремі посилання на справи, що здійснював цей орган з метою захисту прав споживачів, та розгляд правового підґрунтя для його діяльності на сторінці 172 дисертації, як на мене, роль цього органу в дисертації для захисту прав споживачів могла бути посилена.

Слід зазначити, що вказані зауваження та побажання є рекомендаційними та в цілому не позначаються на позитивній оцінці дисертації, спрямовані на поглиблення дискусії під час захисту та не знижують високого теоретичного рівня та практичної значущості представленої до захисту дисертації.

Андрейцев Владислав Володимирович - кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права, Міжрегіональна Академія управління персоналом. Оцінка позитивна.

Автор обґрунтовує наукову новизну дисертаційного дослідження, зокрема *вперше*: - визначив дефініцію «державної політики захисту прав споживачів» як системну, цілеспрямовану, взаємопов'язану, соціально-

справедливу, циклічну, екологічно-сприятливу діяльність держави, що через досягнення суспільно-політичної згоди приватних інтересів з публічними, сумісності та безперервності взаємодії всіх національних та європейських суб'єктів системи захисту прав споживачів забезпечує беззаперечність гарантії високого рівня захисту всіх задекларованих прав споживачів та розвиток прозорого та добросовісного споживчого ринку;

- визначив поняття політико-правової системи захисту прав споживачів як сукупності державних та суспільних (недержавних) інституцій (суб'єктів) з формування та реалізації політики захисту прав споживачів, взаємозв'язаних між собою низкою правових інструментів, необхідних для їхнього функціонування та забезпечення ефективного, беззаперечного, ієрархічно зростаючого захисту прав споживачів;

- запропонував модель запровадження ієрархічно зростаючого захисту прав споживачів на основі *саморегулювної* діяльності суб'єктів господарювання щодо питань: якості та безпеки продукції та обслуговування; вирішення скарг споживачів; врегулювання питань підвищення споживчої та підприємницької поінформованості, навчання, консультування тощо, та її правове закріплення в окремому розділі нового Закону України «Про захист прав споживачів»;

- довів необхідність поєднання функцій формування та реалізації політики захисту прав споживачів в одному Центральному органі виконавчої влади захисту прав споживачів зі спеціальним статусом через утворення Державного Комітету України з питань захисту прав та інтересів споживачів, розвитку добросовісної господарської діяльності, стандартизації та технічного регулювання з підконтрольністю діяльності Президентів України, підзвітністю ВР України та координацією КМУ;

- запропонував гарантувати врахування прав та інтересів споживачів при формуванні та реалізації державної політики захисту прав споживачів та суб'єктність представництва споживачів при прийнятті всіх важливих для споживачів рішень забезпечити через утворення головного представницького для громадських організацій споживачів суб'єкта політики - Національної Ради з питань захисту прав споживачів, з визначенням її компетенцій;

- запропонував забезпечити визначений Законом обов'язок державного сприяння суб'єктам системи захисту прав споживачів через утворення Фонду захисту прав споживачів та розвитку добросовісної до споживачів господарської діяльності з пропозиціями щодо джерел його фінансування та необхідних для внесення у законодавство змін.

Лига А.І. висловив цінні пропозиції щодо структурного бачення ієрархічно зростаючого захисту прав споживачів, що на базовому рівні ґрунтується на практиці саморегулювання господарської діяльності з метою захисту прав споживачів.

В дисертації автор слушно зазначив, що господарсько-правове забезпечення державної політики захисту прав споживачів створює очевидні переваги, адже дозволяє забезпечити утворення суспільної атмосфери та правил поведінки всіх учасників господарських відносин на споживчому ринку, формуючи у бізнесу принципи, правила поведінки та стандарти у відносинах між бізнесом і споживачами (через прийняття та застосування локальних

нормативних актів), а у споживачів - культуру раціонального споживання та соціальної активності у відстоюванні своїх прав.

Автор дисертації чітко провів порівняльний аналіз політико-правових систем захисту прав споживачів України та ЄС, який дозволив стверджувати, що за своєю суттю європейська політико-правова система захисту прав споживачів поділяється на підсистему правових інструментів та підсистему суб'єктів політики захисту прав споживачів. З урахуванням національних особливостей та з метою покращення суб'єктного складу в реалізації політики захисту прав споживачів обґрунтовано пропозицію щодо розширення переліку суб'єктів політики захисту прав споживачів, визначений у статті 30 Закону України «Про захист прав споживачів» (с.5).

Зокрема, позитивної оцінки заслуговують доводи Лиги А.І, що для сучасної державної політики захисту прав споживачів важливим є залучення до процесів її формування та реалізації саморегулювних та інших суспільних (громадських) суб'єктів політики захисту прав споживачів. Відсутність суспільної складової у національній системі захисту прав споживачів також призводить до безконтрольної діяльності її державної складової, що збільшує корупційні ризики, які сприяють «тіньовій економіці», а також підривають потребу суб'єктів господарювання у впровадженні ефективних практик саморегулювання (с.7).

Полюхович Валерій Іванович - доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу правової взаємодії бізнесу і держави, Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України. Оцінка позитивна із зауваженнями.

Позитивно оцінюючи актуальність та відповідний науковий рівень проведеного Лига А.І. дисертаційного дослідження, вжиту методологію, її обґрунтованість, достовірність та наукову новизну, теоретичний рівень та практичне значення отриманих результатів для вирішення проблем господарсько-правового забезпечення державної політики захисту прав споживачів слід звернути увагу на окремі положення, що мають дискусійний характер чи потребують додаткової аргументації.

Зокрема слід звернути увагу на наступне:

1. В роботі на стор. 32 (щодо відсутності визначення терміну «споживач»), стор. 69 (щодо визначення у статті 10 ГК України напряму політики захисту прав споживачів як основного напряму економічної політики), стор. 113 (щодо розширення розділу першого ГК України окремою главою з визначеними критеріями та вимогами до добросовісності господарської діяльності), стор. 113 (щодо вдосконалення статті 2 ГК України з визначення учасників відносин у сфері господарювання), стор. 242-243 (щодо можливості участі громадських об'єднань споживачів як сторони незалежного нагляду та оцінювання для саморегулювних організацій суб'єктів господарювання в контексті організаційно-господарських зобов'язань, через внесення змін до норм викладених у статтях 179 та 184 ГК України) дисертант надає пропозиції, щодо вдосконалення Господарського Кодексу України, що втрачає чинність 28.08.2025 року, хоча автор вказує на його скасування та зазначає, що зазначені

пропозиції можуть бути врегульовані в інших нормативно-правових актах, але в роботі не визначає в які саме акти законодавства мають бути внесені відповідні зміни.

2. Недостатньо обґрунтованою в роботі є пропозиція дисертанта щодо внесення змін до переліку прав споживачів визначених Всесвітньою федерацією прав споживачів Consumer International в контексті розширення передбаченими в ст. 42 Конституції України базових прав споживачів правом на захист державою та правом на якість продукції, адже дисертант не пропонує конкретного правового механізму внесення відповідних змін (стор. 59-62).

3. Автором пропонується утворення низки на сьогодні відсутніх суб'єктів системи захисту прав споживачів зокрема: центри, інститути незалежних споживчих експертиз (стор. 104); Національна Рада з питань захисту прав споживачів (стор. 226); Державний Комітет України з питань захисту прав та інтересів споживачів, розвитку добросовісної господарської діяльності, стандартизації та технічного регулювання (стор. 177). Втім для останнього суб'єкта запропонована функція «сприяння розвитку добросовісної конкуренції» відповідно до статті 3 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» належить до основних завдань цього органу, отже така пропозиція утворює зайве перетинання повноважень та може вважатись недоцільною.

4. Достатньо суперечливою є висновок дисертанта, що терміни «піратські товари» та «контрафактні товари» наведені в Митному Кодексі України за своїм змістом є словами синонімами (стор. 151), адже попри спільного для цих термінів порушення прав інтелектуальної власності, термін «піратський» переважно вживається для товарів, що мають цифровий вміст на відміну від інших товарів, до яких застосовується термін «контрафактний».

5. Також, суперечливою є пропозиція автора, щодо повернення в закон правової норми, яка врегульовує питання наявності у суб'єктів господарювання обмінного фонду для визначених Кабінетом Міністрів України категорій товарів (стор. 145-148), адже прямо в нормативно-правових актах Європейського Союзу його наявність непередбачена, а випадки його застосування в нормативно-правих актах країн-членів мають поодинокий характер.

Проте, вищезазначені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Лига Андрія Івановича, та не знижують науковий рівень роботи оскільки стосуються питань, що мають дискусійний та уточнюючий характер.

Руденко Людмила Дмитрівна - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки, Сумський державний університет. Оцінка позитивна із зауваженнями.

Визначаючи актуальність проведеного автором дисертаційного дослідження, наукову новизну та високий теоретичний рівень та практичну значущість результатів, слід зазначити, що окремі положення дисертаційної роботи мають дискусійний характер, а деякі з них потребують додаткової аргументації:

1. При формуванні наукового результату щодо удосконалення структури нового Закону України “Про захист прав споживачів” в контексті відповідності праву ЄС; необхідності впровадження електронної платформи “електронна книга відгуків та пропозицій”; періодизації генези правового забезпечення державної політики захисту прав споживачів на чотири основні етапи у тексті роботи дисертантом чітко зазначено аргументацію таких змін, проте у структурі наукової новизни автором не всі ці результати відображено належним чином та структуровано.

2. Суперечливою є позиція автора щодо необхідності поєднання функцій формування та реалізації політики захисту прав споживачів в одному Центральному органі виконавчої влади захисту прав споживачів зі спеціальним статусом, адже практики країн-членів ЄС допускають варіативність в цьому питанні, є країни де такі функції централізовані в одному органі, а є такі, де функції захисту прав споживачів розподілені між кількома агентствами за сферами діяльності.

3. Дискусійною є позиція автора щодо необхідності включення до нової редакції Закону України “Про захист прав споживачів” в разі придбання ними продукції у кредит. Адже захист прав споживачів у сфері фінансових послуг має свою специфіку, тому включення положень щодо захисту прав споживачів в нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини в зазначеній сфері є цілком нормальною практикою, яка також застосовується в низці країн ЄС.

4. Висновок автора, стосовно тотожності термінів “піратські товари” та “контрафактні товари” також достатньо дискусійний, оскільки термін “пірантський” застосовується для товарів цифрового вмісту.

Втім, зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження А.І. Лига, носять дискусійний та уточнювальний характер і не знижують високий теоретико-методологічний рівень та практичну значущість представленого на захист дисертаційного дослідження.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Лизі Андрію Івановичу ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Олексій
Юлдашев